

УДК 339.92:061.1ЄС

JEL H19, F19

DOI 10.32782/2617-5940.2.2024.4

Олег Єфанов

аспірант кафедри публічного управління,
Інститут адміністрування, державного управління та професійного розвитку
Національного університету «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1638-3307>
E-mail: oleh.v.yefanov@lpnu.ua

ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Анотація. Метою дослідження є аналіз існуючих підходів до публічного управління формуванням зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, а також визначення перспективних шляхів їх вдосконалення для забезпечення максимальної вигоди для обох сторін. **Методи дослідження.** Для досягнення мети дослідження було використано комплексний підхід, який включає кілька методів: абстрактно-логічний (вивчення нормативно-правових актів, угод та міжнародних стандартів, що регулюють зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, що дозволило визначити основні принципи та механізми публічного управління); метод системного аналізу (оцінка існуючих механізмів управління, включаючи їх переваги та недоліки, з метою виявлення основних проблем у процесах реалізації зони вільної торгівлі); порівняння (вивчення міжнародного досвіду країн, які успішно реалізували зони вільної торгівлі, для виявлення кращих практик та їх адаптації до українських умов). Ці методи забезпечують комплексне дослідження, що дозволяє об'єктивно оцінити поточний стан публічного управління в контексті зони вільної торгівлі між Україною та ЄС та розробити практичні рекомендації для його покращення. **Результати.** Зона вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом створює унікальні можливості для економічного розвитку, інтеграції та підвищення конкурентоспроможності української економіки. В статті розглянуто механізми публічного управління, які забезпечують ефективність та стабільність торговельних відносин в рамках реалізації зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Проаналізовано міжнародний досвід управління зонами вільної торгівлі у напрямі отримання цінних уроків для України. Визначено проблеми, які існують на сьогоднішній день у досліджуваній сфері. Підсумовано, що для досягнення успіху в цій сфері Україні необхідно активно працювати над удосконаленням нормативно-правової бази, підвищенням рівня координації між державними органами та залученням бізнесу до процесів прийняття рішень. **Цінність дослідження** полягає в обґрунтуванні пропозицій на основі впровадження стратегій покращення публічного управління в контексті зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, що сприятиме поліпшенню торговельних відносин і інтеграції України в європейську економіку.

Ключові слова: публічне управління, зона вільної торгівлі, процеси, угода, держава, співпраця, країни.

Oleg Yefanov

Postgraduate Student at the Department of Public Administration,
Institute of Administration, Public Administration and Professional Development
Lviv Polytechnic National University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1638-3307>
E-mail: oleh.v.yefanov@lpnu.ua

PROSPECTS FOR IMPROVING PUBLIC MANAGEMENT IN THE PROCESSES OF FORMING A FREE TRADE AREA BETWEEN UKRAINE AND THE EU

Abstract. The purpose of the study is to analyze existing approaches to public management of the formation of a free trade zone between Ukraine and the EU, as well as to determine promising ways of their improvement to ensure maximum benefit for both parties. **Research methods.** To achieve the goal of the research, a comprehensive approach was used, which includes several methods: abstract-logical (study of legal acts, agreements and international standards regulating the free trade zone between Ukraine and the EU, which allowed to determine the main principles and mechanisms of public management); method of system analysis (assessment of existing management mechanisms, including their advantages and disadvantages, in order to identify the main problems in the processes of implementation of free trade zones); comparison (study of the international experience of countries that have successfully implemented free trade zones, to identify best practices and their adaptation to Ukrainian conditions). These methods provide a comprehensive study that allows you to objectively assess the current state of public administration in the context of the free trade zone between Ukraine and the EU and develop practical recommendations for its improvement. **Finding.** The free trade zone between Ukraine and the European Union creates unique opportunities for economic development, integration and increasing the competitiveness of the Ukrainian economy. The article examines public management mechanisms that ensure the efficiency and stability of trade relations within the framework of the implementation of the free trade zone between Ukraine and the EU. The international experience of managing free trade zones was analyzed in the direction of obtaining valuable lessons for Ukraine. The problems that exist today in the researched area are defined.

It was concluded that in order to achieve success in this field, Ukraine needs to actively work on improving the legal framework, increasing the level of coordination between state bodies and involving business in decision-making processes. The value of the study lies in the justification of proposals based on the implementation of strategies to improve public administration in the context of the free trade zone between Ukraine and the EU, which will contribute to the improvement of trade relations and the integration of Ukraine into the European economy.

Keywords: public administration, free trade zone, processes, agreement, state, cooperation, countries.

Вступ. Нинішні глобальні тенденції достатньо сильно впливають на торговельні відносини між країнами. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС створює можливості для інтеграції в єдиний європейський ринок, що є ключовим чинником для економічного розвитку. У той же час, Україні потрібно адаптуватися до стандартів і вимог ЄС, що вимагає ефективних механізмів публічного управління.

В умовах нестабільності, викликані зовнішніми і внутрішніми факторами, важливо забезпечити належний контроль і регулювання для максимізації вигод від зони вільної торгівлі. Дослідження актуальності управлінських практик у цій сфері сприятиме розробці інноваційних стратегій, здатних підвищити конкурентоспроможність української економіки, поліпшити інвестиційний клімат та забезпечити стабільний розвиток національної економіки. Це, у свою чергу, сприятиме зміцненню економічних відносин України з ЄС, що є важливим для її інтеграції в європейську спільноту.

Літературний огляд. Публічне управління процесами формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС є предметом зацікавлення багатьох науковців. Зокрема, варто згадати таких вчених як Бондарчук В. [5], Гнілуша С. [4], Казік Т. [4], Комар Н. [1], Кочергіна О. [2], Сютя С. [3], Уніят А. [1], Ткач Д. [4], Шиманська К. [5] та багато інших. Проте сучасні виклики диктують нові умови для реалізації зовнішньої політики України і особливу роль при цьому відіграє публічне управління процесами формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Потреба його покращення в сучасних умовах вимагають глибоких наукових досліджень у зазначеному напрямку.

Методологія. Метою дослідження є аналіз існуючих підходів до публічного управління формуванням зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, а також визначення перспективних шляхів їх вдосконалення для забезпечення максимальної вигоди для обох сторін. Відповідно до цієї мети формулюються такі завдання:

- проаналізувати існуючі механізми публічного управління в контексті зони вільної торгівлі між Україною та ЄС;
- визначити проблеми та виклики, які виникають у процесі реалізації зони вільної торгівлі між Україною та ЄС;
- дати пропозиції щодо покращення публічного управління в цій сфері;
- вивчити міжнародний досвід управління зонами вільної торгівлі.

Отримані результати дослідження свідчать про те, що існуюча система публічного управління в Україні потребує значних змін для забезпечення ефективності зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Для досягнення мети дослідження було використано комплексний підхід, який включає кілька методів: абстрактно-логічний (вивчення нормативно-правових актів, угод та міжнародних стандартів, що регу-

люють зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, що дозволило визначити основні принципи та механізми публічного управління); метод системного аналізу (оцінка існуючих механізмів управління, включаючи їх переваги та недоліки, з метою виявлення основних проблем у процесах реалізації зони вільної торгівлі); порівняння (вивчення міжнародного досвіду країн, які успішно реалізували зони вільної торгівлі, для виявлення кращих практик та їх адаптації до українських умов). Ці методи забезпечують комплексне дослідження, що дозволяє об'єктивно оцінити поточний стан публічного управління в контексті зони вільної торгівлі між Україною та ЄС та розробити практичні рекомендації для його покращення.

Основна частина. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС створює унікальні можливості для економічного розвитку, інтеграції та підвищення конкурентоспроможності української економіки [6]. Однак ефективність реалізації цієї угоди значною мірою залежить від належного публічного управління, яке повинно забезпечити чітке регулювання, контроль та моніторинг торговельних процесів. У рамках реалізації зони вільної торгівлі між Україною та Євросоюзом функціонує кілька ключових механізмів публічного управління, які забезпечують ефективність та стабільність торговельних відносин. Однак, незважаючи на значний прогрес, ці механізми стикаються з численними викликами та обмеженнями, що вказано в таблиці 1.

Міжнародний досвід управління зонами вільної торгівлі надає цінні уроки для України. Країни, які успішно реалізували механізми публічного управління у своїх зонах вільної торгівлі, демонструють різноманітні підходи та стратегії, які можуть бути корисними для українського контексту.

ЄС є яскравим прикладом успішного управління зонами вільної торгівлі. Основні принципи функціонування єдиного європейського ринку включають:

- свобода пересування товарів, послуг, капіталу та людей (це забезпечує не тільки вільну торгівлю, але й створює сприятливі умови для інвестицій та розвитку бізнесу);
- єдиний нормативно-правовий акт (уніфіковані стандарти та регуляції сприяють усуненню технічних бар'єрів для торгівлі. Країни-члени повинні дотримуватись європейських норм, що знижує адміністративні та фінансові витрати для бізнесу);
- спільні інституційні механізми (Європейська комісія та інші інституції здійснюють контроль та моніторинг за виконанням угод, що забезпечує їхню ефективність та прозорість).

На прикладі угоди про вільну торгівлю між Канадою, США та Мексикою (NAFTA), яка була оновлена до USMCA, можна виділити такі ключові аспекти:

- економічна інтеграція (ця угода сприяла поглибленню економічних зв'язків між трьома країнами, що призвело до збільшення обсягу торгівлі та інвестицій.

Таблиця 1

Механізми публічного управління, які забезпечують ефективність та стабільність торговельних відносин в рамках реалізації зони вільної торгівлі між Україною та ЄС

Механізми	Їх характеристика
Нормативно-правова база	
Асоціація з ЄС	Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка включає положення про зону вільної торгівлі, є основою для регулювання торговельних відносин. Вона охоплює митні тарифи, правила походження товарів, санітарні та фіто-санітарні норми, а також інші аспекти, що регулюють взаємодію між країнами
Національне законодавство	Адаптація українського законодавства до стандартів ЄС є складним процесом. Багато норм, що потребують імплементації, не завжди зрозумілі для місцевих виробників, що створює бар'єри для торгівлі. Затримки у прийнятті необхідних змін законодавства можуть призводити до юридичних невизначеностей, що негативно впливають на бізнес
Інституційні структури	
Міністерства та відомства	Основними органами, відповідальними за управління ЗВТ, є Міністерство економіки, Державна митна служба, а також Міністерство фінансів. Їхня роль полягає в розробці політики, регулюванні митних процедур, а також у здійсненні контролю за виконанням угод. Однак, існує потреба у покращенні координації між цими структурами, адже часто їхні дії можуть бути несинхронізованими
Спеціалізовані агентства	Інституції, такі як Центр міжнародної торгівлі, відіграють важливу роль у забезпеченні експертної підтримки для державних органів та бізнесу. Вони аналізують ринки, надають рекомендації та пропонують рішення для покращення торговельних практик
Моніторинг та оцінка	
Регулярні звіти	Для підвищення прозорості у виконанні угод, державні органи публікують звіти про результати діяльності, що включають аналіз торговельних потоків, виявлення бар'єрів та проблем у взаємодії. Це дозволяє зрозуміти, де необхідні зміни
Діалог з бізнесом	Важливим аспектом є організація консультацій з представниками бізнесу, які допомагають виявити проблеми, з якими стикаються підприємці під час реалізації ЗВТ. Це сприяє більш ефективному формуванню політики, яка відповідає реаліям ринку

Джерело: власні узагальнення на основі [7]

Завдяки спільним правилам та стандартам, країни змогли зменшити бар'єри для торгівлі);

– моніторинг та оцінка (у рамках угоди передбачено регулярний моніторинг її виконання та оцінка впливу на економіку, що дозволяє своєчасно виявляти проблеми і вносити корективи);

– залучення бізнесу до прийняття рішень (регулярні консультації з підприємцями дозволяють враховувати їхню думку при формуванні політики, що позитивно впливає на ефективність управління) [8].

Асоціація країн Південно-Східної Азії (ASEAN) демонструє приклад регіональної інтеграції через зони вільної торгівлі:

– гнучкість у переговорах (країни ASEAN використовують адаптивний підхід до створення ЗВТ, що дозволяє їм враховувати специфіку кожної країни та адаптувати угоди відповідно до потреб ринку);

– співпраця в різних сферах (крім торгівлі, ASEAN активно співпрацює в сферах безпеки, культури та соціально-економічного розвитку, що сприяє стабільності та сталому розвитку регіону);

– інститут розвитку (створення механізмів для розвитку менших економік всередині асоціації допомагає зменшити дисбаланси і забезпечити рівний доступ до можливостей) [8].

Сьогодні в Україні існує декілька ключових органів, відповідальних за управління зоною вільної торгівлі, включаючи Міністерство економіки, Державну митну службу та інші профільні міністерства. Однак, незважаючи на законодавчу базу, що регулює торговельні відносини, у досліджуваній сфері на сьогоднішній день існують численні проблеми:

– недостатня координація. Взаємодія між різними державними органами часто є несинхронізованою, що

призводить до затримок у прийнятті рішень і запровадженні необхідних реформ;

– корупційні ризики. Проблеми з корупцією в державних структурах знижують довіру до публічного управління і створюють додаткові бар'єри для бізнесу;

– відсутність чіткого моніторингу. Брак ефективних механізмів моніторингу та оцінки результатів реалізації відносин, які існують в зоні вільної торгівлі, ускладнює виявлення проблем та своєчасну їхню корекцію.

– невідповідність стандартів – значні розбіжності між українськими та європейськими стандартами ускладнюють доступ українських товарів на ринок ЄС. Багато підприємств не можуть відповідати вимогам ЄС через недолік інформації або ресурсів;

– політична нестабільність – зміни в політичному курсі можуть впливати на реалізацію угод, створюючи невизначеність для інвесторів і підприємців. Це потребує розробки стабільних стратегій управління, які будуть гнучкими та адаптивними;

– низька поінформованість бізнесу – підприємства часто не мають достатньої інформації про зміни в законодавстві та вимогах до торгівлі, що заважає їм адаптуватися до нових умов.

Для покращення публічного управління в контексті зони вільної торгівлі між Україною та ЄС слід реалізувати ряд стратегій, які представлені на рис. 1.

Ім чином, існуючі механізми публічного управління в контексті зони вільної торгівлі між Україною та ЄС потребують комплексного аналізу та вдосконалення для забезпечення максимальної ефективності та вигоди для обох сторін. Реалізація запропонованих заходів сприятиме поліпшенню торговельних відносин і інтеграції України в європейську економіку.

Рис. 1. Стратегії покращення публічного управління в контексті зони вільної торгівлі між Україною та ЄС

Джерело: власні узагальнення

Висновки. Публічне управління процесами формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС є складним, багатогранним завданням, що вимагає комплексного підходу. Для досягнення успіху в цій сфері Україні необхідно активно працювати над удосконаленням нормативно-правової бази, підвищенням рівня координації між державними органами та залученням бізнесу до процесів прийняття рішень. Реалізація цих заходів стане основою для успішної інтеграції України в європейську економіку та забезпечення стійкого економічного зростання.

Вивчення міжнародного досвіду управління зонами вільної торгівлі показує, що Україні слід працювати над уніфікацією своїх нормативно-правових актів із європейськими стандартами, щоб знизити бар'єри для торгівлі. Залучення бізнесу та громадськості до процесу формування політики стане важливим кроком до підвищення ефективності управління. Створення прозорих та ефективних механізмів моніторингу та контролю виконання угод може забезпечити їхню реалізацію та своєчасну корекцію.

Список використаних джерел:

1. Комар Н., Уніят А. Регіональні угоди про вільну торгівлю за участю України: можливості та ризики. *Економіка та суспільство*. 2021. № (26). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-36> (дата звернення: 21.09.2024).
2. Кочергіна О.Ю. Сучасний зміст зони вільної торгівлі як невід'ємної категорії інтеграційного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. Вип. 1. С. 54–58.
3. Сютя С. Зона вільної України з ЄС: наявні результати та перспективи для регіонального торговельного співробітництва. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2018. № 3. С. 153–165.
4. Ткач Д.І., Казік Т.В., Гнілуша С.І. Порівняльно-правовий аналіз угод про вільну торгівлю з Україною на прикладі ЄС та Канади. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2019. № 35. С. 89–97.
5. Шиманська К.В., Бондарчук В.В. Ефект Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС на вітчизняний імпорт та експорт. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021. № 2(96). С. 25–30. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2021-2\(96\)-25-30](https://doi.org/10.26642/ema-2021-2(96)-25-30)
6. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Представництво України при Європейському Союзі. 15 квітня 2021 року. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobotnictvo-ukrayina-yes/zona-vilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinou-ya-yes> (дата звернення: 21.09.2024).
7. Україна почне перегляд угоди про вільну торгівлю з чотирма країнами ЄАВТ. *Економічна правда*. 27 червня 2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/06/27/7164549/> (дата звернення: 21.09.2024).
8. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. *Національна безпека і оборона*. 2022. № 1–2. 131 с.

References:

1. Komar N., Uniyat A. (2021) Rehional'ni uhody pro vil'nu torhivlyu za uchastyu Ukrainy: mozhyvosti ta ryzyky [Regional free trade agreements with the participation of Ukraine: opportunities and risks]. *Ekonomika ta suspil'stvo – Economy and society*, no. (26). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-36> (accessed September 21, 2024).
2. Kocherhina O. Yu. (2018) Suchasnyy zmist zony vil'noyi torhivli yak nevid'yemnoyi katehoriyi intehratsiynoho rozvytku [The modern meaning of the free trade zone as an integral category of integration development]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, is. 1, pp. 54–58.
3. Syuta S. (2018) Zona vil'noyi Ukrainy z YES: nayavni rezul'taty ta perspektyvy dlya rehional'noho torhovel'noho spivrobitnytstva [Zone of free Ukraine with the EU: available results and prospects for regional trade cooperation]. *Naukovyy visnyk Odes'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu – Scientific Bulletin of Odessa National Economic University*, no. 3, pp. 153–165.
4. Tkach D. I., Kazik T. V., Hnilusha S. I. (2019) Porivnyal'no-pravovyy analiz uhod pro vil'nu torhivlyu z Ukrainoyu na prykladi YES ta Kanady [Comparative legal analysis of free trade agreements with Ukraine on the example of the EU and Canada]. *Pravnychy visnyk Universytetu “KROK” – Law Bulletin of the “KROK” Universit*, no. 35, pp. 89–97.
5. Shymans'ka K. V., Bondarchuk V. V. (2021) Efekt Uhody pro zonu vil'noyi torhivli mizh Ukrainoyu ta YES na vitchyznyanyy import ta eksport [The effect of the Agreement on a free trade zone between Ukraine and the EU on domestic imports and exports]. *Ekonomika, upravlinnya ta administruvannya – Economics, Management and Administration*, no. 2(96), pp. 25–30. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2021-2\(96\)-25-30](https://doi.org/10.26642/ema-2021-2(96)-25-30)
6. Zona vil'noyi torhivli mizh Ukrainoyu ta YES [Free trade zone between Ukraine and the EU]. Representation of Ukraine to the European Union. (April 15, 2021). Available at: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/zona-vilnoyi-torghivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes> (accessed September 21, 2024).
7. Ukrayina pochnе perehlyad uhody pro vil'nu torhivlyu z chotyрма krayinamy YEAVT [Ukraine will begin revising the free trade agreement with four EFTA countries]. *Ekonomichna pravda – Economic truth*. (June 27, 2023). Available at: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/06/27/7164549/> (accessed September 21, 2024).
8. Ukrayina na shlyakhu do YES: realiyi i perspektyvy [Ukraine on the way to the EU: realities and prospects]. *Natsional'na bezpeka i oborona – National security and defense*. (2022). No. 1–2. 131 p.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2024

⁵ Концепція, що передбачає виробництво однією компанією під брендом іншої компанії